

УДК 336.341

Мельник М.І.асистент, аспірант кафедри фінансів
Сумського національного аграрного університету**АНАЛІЗ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ АГРОХОЛДИНГІВ УКРАЇНИ
ТА РЕЗЕРВИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ**

У статті висвітлено поняття рентабельності як економічної категорії. Встановлено, що агрохолдинги України функціонують з високим рівнем прибутковості. Визначено сильні та слабкі сторони господарської діяльності агрохолдингів України, а також розглянуто показники їх господарської діяльності.

Ключові слова: рентабельність, активи, агрохолдинги, інвестиційна привабливість, термін окупності, чистий прибуток.

В статті освіщено понятие рентабельности как экономической категории. Установлено, что агрохолдинги Украины функционируют с высоким уровнем доходности. Определены сильные и слабые стороны хозяйственной деятельности агрохолдингов Украины, а также рассмотрены показатели их хозяйственной деятельности.

Ключевые слова: рентабельность, активы, агрохолдинги, инвестиционная привлекательность, срок окупаемости, чистая прибыль.

Постановка проблеми. Рентабельність компанії демонструє її відповідність умовам ринкового середовища, тобто її здатність задовольняти потреби споживачів та одночасно генерувати прибуток для власників, акціонерів та потенційних інвесторів. Важливим кроком у процесі прийняття рішень інвестором є оцінка інвестиційної привабливості підприємства. Він характеризує операційну активність, ринкову позицію та можливі ризики, пов'язані з процесом інвестування. Сьогодні підприємства ведуть жорстку боротьбу. Отже, є необхідність швидкої реакції на зміни зовнішнього середовища та підвищення прибутковості сільськогосподарських підприємств. Постійний розвиток є запорукою успіху будь-якого підприємства. Однак цей процес вимагає інвестицій – прискорення розвитку підприємств. Єдиний спосіб залучити інвестиційний капітал та зміцнити ринкові позиції – це підвищити рівень інвестиційної привабливості. Ефективність управління інвестиційною привабливістю – одне з головних завдань будь-якого підприємства. Показники рентабельності віддзеркалюють результат господарської діяльності і використовуються як інструменти інвестиційної, товарної, цінової політики тощо. Аналітичне оцінювання показників рентабельності дає змогу управлінню компанії виявити не лише велику кількість тенденцій розвитку бізнесу, але й помилки під час його здійснення та резерви зростання прибутку, що в підсумку приведе до збільшення конкурентоспроможності підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем ана-

лізу рентабельності зробили багато вітчизняних та зарубіжних вчених. Н.В. Тарасенко запропонував систему показників оцінки рентабельності, яка включає рентабельність підприємства, рентабельність продажу та рентабельність окремого виробу [1, с. 214]. Такі відомі науковці, як А.Д. Шеремет і Р.С. Сайфулін, висвітлюють питання кількісної оцінки рентабельності і стверджують, що під час її розрахунку необхідно використовувати чистий прибуток [2, с. 342]. На думку І.О. Бланка, рентабельність потрібно розраховувати на основі не лише чистого прибутку, але й прибутку від операційної діяльності [3, с. 119]. О.В. Шляга розглядає функції рентабельності та чинників її підвищення [4]. Л.М. Карпенко досліджує систему фінансових коефіцієнтів рентабельності, а саме показники на основі доходу, показники використання виробничих активів та показники потоків власних грошових коштів [5].

Метою дослідження є вивчення та аналіз рентабельності українських агрохолдингів, визначення слабких та сильних сторін діяльності сільськогосподарських агроформувань на підставі аналізу динаміки та поточних показників прибутковості. Для досягнення зазначеної мети поставлено та вирішено такі завдання: визначено сутність рентабельності як економічної категорії; проаналізовано динаміку та поточні показники рентабельності агрохолдингів України; визначено слабкі та сильні сторони господарської діяльності агрохолдингів на підставі аналізу показників рентабельності за 2012–2016 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Рентабельність характеризує економічну

ефективність роботи підприємства протягом певного проміжку часу і розраховується як відношення отриманого ефекту (прибутку) до наявних або використаних ресурсів. Показники рентабельності характеризують здатність понесених витрат (використаних ресурсів) окупитися, що є основою подальшої діяльності підприємства [4, с. 29].

Інноваційно-інвестиційна привабливість залежить від конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств, податкової системи, рівня кваліфікації робочої сили, корпоративної прибутковості, громадської інфраструктури тощо. Таким чином, це багатогранна та складна змінна, яку можна оцінювати з різних боків.

Для забезпечення підвищення якості сільськогосподарської продукції необхідно забезпечити для галузей вирощування та переробки сільськогосподарської сировини формування механізму інноваційно-інвестиційного розвитку. Серед підприємств сільського господарства гідне місце посідають агрохолдинги, серед яких слід назвати такі, як «Авангард», «Агротон», «Агротрейд», «Кернел» та «ІМК», що в Україні є різноманітними за розмірами та структурою.

Аналізуючи рівень інвестиційної привабливості цих підприємств на етапі формування інвестиційної стратегії, вважаємо за потрібне розглянути перш за все фінансовий стан підприємства-інноватора, який характеризується як абсолютними, так і відносними показниками, такими як дохід від реалізації, прибуток, рентабельність, показники фінансової незалежності, ліквідності балансу та платоспроможності підприємства.

Основні показники результатів діяльності підприємств сільського господарства свідчать про те, що український аграрний ринок розвивається динамічно (табл.1).

Так, дохід від реалізації продукції агрохолдингів України зменшується щорічно. З п'яти аналізованих агрохолдингів тільки в ТОВ «ІМК» спостерігається зростання доходу від реалізації сільськогосподарської продукції (на 65,8%).

Результат найбільшого виробника яєць погіршено, дохід ПАТ «Авангард» за дослі-

джуваний період 2012–2016 рр. зменшився на 69,6%, або на 438 002,0 тис. дол. США.

У 2016 р. дохід від реалізації сільськогосподарської продукції у ПАТ «Агротон» становив 44 227,0 тис. дол. США, що на 49,7% менше порівняно з 2012 р. Спостерігається незначне збільшення доходу від реалізації сільськогосподарської продукції у 2016 р. порівняно з 2015 р., а саме на 2 077,0 тис. дол. США.

Діяльність ТОВ «Агротрейд» має також негативні результати, а саме зменшення доходу від реалізації сільськогосподарської продукції за досліджуваний період 2012–2016 рр. на 62 268,0 тис. дол. США, або на 29,4%. Але, порівнюючи 2016 р., коли дохід від реалізації становив 149 765,0 тис. дол. США, з 2015 р., можемо говорити про збільшення доходу від реалізації продукції на 18 267,0 тис. дол. США. З 2012 р. по 2014 р. спостерігається позитивна тенденція до збільшення доходу від реалізації сільськогосподарської продукції, але в період 2014 р. та 2015 р. спостерігається різке зменшення доходу від реалізації продукції на 179 045,0 тис. дол. США.

В період з 2012 по 2015 рр. дохід від реалізації сільськогосподарської продукції ТОВ «Кернел» зростав, але в 2016 р. порівняно з 2015 р. дохід зменшився на 7,8%, або на 340 987,0 тис. дол. США, та становив 1 988 520,0 тис. дол. США в результаті зниження світових цін на аграрну продукцію. Зокрема, експортні продажі склали 98% загальної виручки компанії.

За досліджуваний період 2012–2016 рр. дохід від реалізації сільськогосподарської продукції ТОВ «ІМК» збільшився на 65,8%, або на 49 495,0 тис. дол. США. У 2015 р. дохід від реалізації продукції збільшився порівняно з 2014 р. на 2 121,0 тис. дол. США. Досягнути такого підвищення досліджуваного показника компанії вдалося завдяки реалізації високого врожаю кукурудзи, зібраного ще в кінці 2014 р., та високої врожайності зернових та олійних культур у 2015 р. Але, порівнюючи 2016 р. з 2015, 2014 та 2013 рр., можна побачити, що дохід від реалізації сільськогосподарської продукції ТОВ «ІМК» зменшився на 15 644,0 тис. дол. США, 13 523,0 тис. дол. США, та 9 977,0 тис. дол. США

Таблиця 1

Дохід від реалізації сільськогосподарської продукції аграрних холдингів України, тис. дол. США

Назва підприємства	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Темп приросту, %
ПАТ «Авангард»	629 306,0	661 202,0	419 618,0	229 924,0	191 304,0	30,4
ПАТ «Агротон»	88 001,0	81 393,0	58 968,0	42 150,0	44 227,0	50,3
ТОВ «Агротрейд»	212 033,0	269 858,0	310 543,0	131 498,0	149 765,0	70,6
ТОВ «Кернел»	2 157 441,0	2 796 752,0	2 393 251,0	2 329 507,0	1 988 520,0	92,2
ТОВ «ІМК»	75 249,0	114 767,0	138 267,0	140 388,0	124 744,0	165,8

Джерело: розраховано автором за звітністю агрохолдингів [6–10]

відповідно в результаті скорочення продажів кукурудзи і падіння цін на цю культуру в 2016 р.

Курсові збитки за підсумками 2016 р. оцінюються в 5,2 млн. дол. США. Як зазначає агрохолдинг, станом на кінець березня 2016 р. гривня знецінилася на 9% по відношенню до долара порівняно з кінцем грудня 2015 р. Агрохолдинг за звітний період (станом на 2016 р.) наростив доходи від продажів ВРХ, але скоротив заіншими напрямками діяльності. Зокрема, дохід від продажу великої рогатої худоби збільшився на 15%, а саме до 260 тис. дол. США. Дохід від молока знизився на 9%, а саме до 892 тис. дол. США, кукурудзи – на 16%, до 25,35 млн. дол. США, сояшнику – на 64%, до 34 тис. дол. США, картоплі – на 51%, до 153 тис. дол. США.

Функціонування будь-якого підприємства незалежно від видів його діяльності і форм власності в умовах ринку визначається його здатністю створювати необхідну і достатню величину доходу або прибутку. Тому аналіз прибутку посідає провідне місце в системі комплексного економічного аналізу, оскільки за ним оцінюється ступінь досягнення кінцевої мети діяльності підприємства.

Чистий прибуток використовують відповідно до статуту підприємства. За його рахунок інвестують виробничий розвиток, виплачують дивіденди акціонерам підприємства, створюють резервні і страхові фонди тощо.

Зростання чистого прибутку за період 2012–2016 рр. спостерігається у трьох з п'яти агрохолдингів, а саме ПАТ «Агротон», ТОВ «Кернел» та ТОВ «ІМК». Тенденцію до зменшення чистого прибутку мають ПАТ «Авангард» та ТОВ «Агротрейд».

Чистий прибуток ПАТ «Авангард» за період 2012–2013 рр. має стабільну тенденцію до збільшення, але в 2014 році чистий збиток становив 771 668,0 тис. дол. США. Спостерігається різке зростання чистого прибутку у 2015 р., а у 2016 р. чистий прибуток зменшився на 57,8%, або на 131 611,0 тис. дол. США, порівняно з 2012 р. Головним фактором зменшення є високе боргове навантаження.

У 2016 р. чистий прибуток становив 8 530,0 тис. дол. США, що на 69,4% менше порівняно з 2012 р., де чистий прибуток стано-

вив 27 892,0 тис. дол. США. Період дослідження чистого прибутку ТОВ «Агротрейд» відзначається значними коливаннями як до збільшення, так і до зменшення суми чистого прибутку. У 2014 р. ТОВ «Агротрейд» отримав чистий збиток у розмірі 24 042 тис. дол.

Чистий прибуток ТОВ «Кернел» за досліджуваний період збільшився на 7,6%, або на 16 062,0 тис. дол. США порівняно з 2012 р. Але порівняно з 2015 р. у 2016 р. спостерігається значне зростання чистого прибутку на 131 311,0 тис. дол. США. Основним фактором зростання чистого прибутку є те, що ТОВ «Кернел» збільшив продажі зерна на 6% у 2016 р. порівняно з 2015 фінансовим роком (до 1,415 млн. тонн); продажі наливної сояшникової олії зросли на 28% (до 319,9 тис. тонн); продажі бутильованої сояшникової олії – на 20% (до 28,55 тис. тонн).

За досліджуваний період 2012–2016 рр. у ТОВ «ІМК» спостерігається зростання чистого прибутку на 16,7%, або на 3 123,0 тис. дол. При цьому 94% продажів в першому півріччі 2016 р. прийшлися на врожай кукурудзи у 2015 р. З 2012 р. по 2014 р. ТОВ «Кернел» має тенденцію до зменшення чистого прибутку, а в звітному 2014 р. взагалі має збиток у розмірі -47 328,0 тис. дол. Це зменшення найбільше було пов'язано з девальвацією гривні в 2014 р., тому «ІМК» отримала чистий збиток, пов'язаний з курсовою різницею.

Найбільшим показником темпу приросту чистого прибутку відзначився ПАТ «Агротон», що збільшився за досліджуваний період на 269,4%, або на 18 271,0 тис. дол. Компанія «Агротон», найбільший диверсифікований вертикально-інтегрований сільськогосподарський виробник Східної України, завершила 2016 р. із чистим прибутком у 25 054,0 тис. дол. проти чистих збитків у розмірі 76 275,0 тис. дол. у 2014 р. При цьому компанія скоротила реалізацію пшениці на 15,8%, а саме до 135,66 тис. тонн, кукурудзи – вдвічі, до 7,82 тис. тонн, але збільшила продажі сояшнику на 3,8% – до 57,56 тис. тонн. Продажі молока знизилися до 10,97 тис. тонн проти 11,05 тис. тонн у 2015 р.

Загалом 2016 р. не мав таких сильних коливань долара, як в 2015 р. У держбюджеті на

Таблиця 2

Чистий прибуток сільськогосподарських агроформувань України, тис. дол. США

Назва підприємства	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Темп приросту, %
ПАТ «Авангард»	227 856,0	279 903,0	-771 668,0	413 800,0	96 245,0	42,2
ПАТ «Агротон»	6 783,0	5 690,0	-76 275,0	1 383,0	25 054,0	369,4
ТОВ «Агротрейд»	27 892,0	16 053,0	-24 042,0	6 278,0	8 530,0	30,6
ТОВ «Кернел»	210 782,0	104 926,0	-107 406,0	95 533,0	226 844,0	107,6
ТОВ «ІМК»	18 715,0	25 815,0	-47 328,0	14 041,0	21 838,0	116,7

Джерело: розраховано автором за звітністю агрохолдингів [6–10]

2016 р. заклали долар по 24,1 грн., а під кінець року – 24,4 грн. В офіційних курсах НБУ долар США у 2015 р. сягнув 30,01 грн. Тому більшість компаній змогли поліпшити показник чистого прибутку за рахунок зниження курсових втрат. Але водночас на компанії негативно впливає падіння цін на продукцію. У 2015 р. в Україні було зібрано зернових, головних експортних культур, на 6,1% менше, ніж в 2014 р. При цьому врожай пшениці збільшився на 9,9%, врожай ячменю скоротився на 8,5%, врожай кукурудзи зменшився на 18,5%. Валовий збір соняшнику в 2016 р. виявився на 10,2% більше, ніж в 2014 р. Ріпаку зібрано на 20,8% менше (позначається спад інтересу до біодизеля), а врожай сої залишився без змін. Цукрових буряків зібрали на 34,7% менше, ніж у 2015 р.

Але зростанню надходжень від експорту сільгосппродукції перешкоджає несприятлива цінова кон'юнктура. Так, у грудні 2016 р. було зафіксовано падіння Індексу продовольчих цін ФАО (продовольчої організації ООН), який за 2015 р. знизився майже на 19%. Це падіння пояснюється зниженням міжнародних цін практично на всі продовольчі товари, які використовуються під час його розрахунку, за винятком цукру та рослинних олій. Головними причинами є наявність значних запасів і слабкий попит на світових ринках, а також зміцнення долара США. Зниження значення індексу триває вже четвертий рік поспіль.

Зниження котирувань цін на пшеницю пов'язано з відміною Аргентиною експортних мит, що, як очікується, приведе до збільшення пропозиції на ринку. Ціни на кукурудзу в 2016 р. знижувалися внаслідок загострення конкуренції і низького попиту на міжнародних ринках. В 2015 р. значення індексу цін на зернові зменшилося на 15,4% порівняно з 2014 р.

Підвищення індексу цін на рослинні олії у 2016 р. пов'язано зі збільшенням цін на соєву олію внаслідок негативних прогнозів врожаю сої в Бразилії і прогнозованого збільшення попиту на неї на міжнародних ринках. Загалом же в 2015 р. середнє значення цього індексу виявилось на 19% нижче рівня 2014 р. і є найнижчим за останні дев'ять років.

Падінню індексу цін на молочну продукцію в 2016 р. сприяло різке скорочення цін на сухе молоко; при цьому ціни на вершкове масло зросли (на 3%), а на сири залишилися без змін. В 2015 р. середнє значення індексу досягло свого найнижчого рівня з 2009 р., зменшившись за рік на 28,5%.

Зниження котирувань торкнулося всіх чотирьох видів м'яса, причому найбільше ціни знизилися на баранину, яловичину і свинину. Ціна на яловичину впала через скорочення попиту в США, а на свинину через різке збільшення обсягів виробництва в Європейському Союзі. В 2015 р. середнє значення індексу цін на м'ясо виявилось на 15,1% нижче, ніж в 2014 р. (коли був зафіксований рекордний рівень).

Ціни на цукор у 2016 р. продовжили зростання через побоювання, пов'язані із затримкою жнив в південній і центральній Бразилії, де випали рясні опади. На цінах також позначився прогнозований більш низький урожай в інших країнах-виробниках, насамперед в Індії, Таїланді і ПАР. Але середнє значення індексу цін на цукор в 2016 р. виявилось на 21% нижче, ніж у 2015 р.

Прибуток є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства, а показники прибутковості є визначальними в оцінках ефективності функціонування господарюючого суб'єкта за всіма видами діяльності.

Прибутковість підприємства вимірюється двома показниками, такими як прибуток і рентабельність. Прибуток виражає абсолютний ефект без урахування використаних ресурсів. Тому для більш детального аналізу його доповнюють показником рентабельності.

Рентабельність – це відносний показник ефективності роботи підприємства, який у загальній формі обчислюється як відношення прибутку до витрат (ресурсів). Рентабельність має кілька модифікованих форм залежно від того, які саме прибуток і ресурси (витрати) використовують у розрахунках.

Передусім виокремлюють рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу) і рентабельність продукції. Рентабельність інвестованих ресурсів (капіталу) обчислюється в кількох

Таблиця 3

Рентабельність активів сільськогосподарських агроформувань України за 2012–2016 рр., %

Назва підприємства	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016/2012 рр. (+/-)
ПАТ «Авангард»	15,80	16,48	-54,01	49,78	16,69	0,88
ПАТ «Агротон»	3,70	3,05	-53,69	1,65	33,05	29,35
ТОВ «Агротрейд»	23,50	9,26	-12,60	3,64	4,98	-18,52
ТОВ «Кернел»	11,42	4,68	-5,02	5,65	15,25	3,83
ТОВ «ІМК»	9,77	8,51	-17,35	7,83	13,09	3,33

Джерело: розраховано автором за звітністю агрохолдингів [6–10]

модифікаціях: рентабельність активів та рентабельність власного капіталу.

Рентабельність активів характеризує ефективність використання всього наявного майна підприємства. За досліджуваний період можемо стверджувати, що у чотирьох агрохолдингів з п'яти ефективно використовується все наявне майно зазначених агроформувань.

Рентабельність активів ПАТ «Авангард» збільшилась за 2012–2016 рр. на 0,88 п. в. та становила у 2016 р. 16,69%, але зменшилась по відношенню до 2015 р. на 33,09 п. в. відповідно.

Протягом періоду дослідження рентабельність активів ПАТ «Агротон» підвищилася. Якщо в 2015 р. ПАТ «Агротон» отримала 1,65 копійок чистого прибутку на кожну вкладену гривню активів, то в 2016 р. – вже 33,05 копійок. Факторами такого підвищення є оптимізація структури оборотних активів і підвищення суми чистого прибутку. Загалом діяльність компанії була ефективною в 2015–2016 рр. За досліджуваний період 2012–2016 рр. рентабельність активів зросла на 29,35 п. в., що є позитивним для підприємства та говорить про ефективність використання активів компанії для генерації прибутку. Оскільки у 2014 р. компанія була збитковою, то рівень рентабельності становить -53,69%, причиною цього зменшення є складні економічні умови країни.

Стабільну тенденцію до зменшення рентабельності активів має ТОВ «Агротрейд». За досліджуваний період показник рентабельності активів зменшився на 18,52 п. в. та становив у 2016 р. 4,98%, але, порівнюючи з попереднім 2015 р., можемо говорити про зростання показника рентабельності активів на 1,34 п. в.

Рентабельність активів ТОВ «Кернел» зросла за досліджуваний період 2012–2016 рр. на 3,83 п. в. та становила у 2016 р. 15,25%, що на 9,6 п. в. більше порівняно з 2015 р. Також спостерігається негативне значення показника рентабельності активів у 2014 р., що становить -5,02%. Різке зменшення показника порівняно з 2013 р. свідчить про неефективність використання активів компанії, головною причиною зменшення цього показника є збитковість компанії у 2014 р., збиток становив -107 406,0 тис.

дол. США. Загалом показник рентабельності активів ТОВ «Кернел» за досліджуваний період 2012–2016 рр. має тенденцію до зростання.

Найвище значення показника рентабельності активів за досліджуваний період має ТОВ «ІМК» у 2016 р. та складає 13,09%, що на 3,33 п. в. більше порівняно з 2012 р. Також слід відзначити негативне значення показника рентабельності активів у 2014 р., коли він становив -17,35%.

Серед досліджуваних агрохолдингів найвище значення показника рентабельності активів у 2016 р. має ПАТ «Агротон». Загалом за досліджуваний період 2012–2016 рр. найвище значення показника рентабельності має ПАТ «Авангард» – 49,78%.

Ще одним вагомим показником є період окупності активів – період, протягом якого активи компанії окупають себе, тобто генерують чистий прибуток, що дорівнює обсягу використаних активів, зворотнім показником якого є рентабельність активів. Окупність активів розраховується як співвідношення середньорічної вартості активів до суми чистого прибутку, оскільки рентабельність активів розрахована, можемо отримати значення терміну окупності за зворотною схемою, а саме на сто відсотків поділимо значення показника рентабельності активів. Термін окупності є індикатором загальної ефективності роботи компанії.

Термін окупності ПАТ «Авангард» у 2016 р. за розрахунками становить 6 років, що є позитивним для компанії великого масштабу. З 2014 р. спостерігається негативна тенденція до зростання терміну окупності активів сільськогосподарського агроформування. Термін окупності у 2016 р. порівняно з 2015 р. збільшився на 4 роки. За період 2012–2016 рр. термін окупності активів зменшився на 0,3 роки.

Термін окупності активів у ПАТ «Агротон» за період дослідження зменшився на 24 роки, а у 2016 р. ПАТ «Агротон» потребував 3 роки, щоб окупити свої активи. Найбільший термін окупності активів зафіксований у 2015 р. та становив 60,6 років, що є досить високим для цього агроформування. Це говорить про неефективність роботи компанії у 2015 р., а в 2014 р. він

Таблиця 4

Термін окупності активів сільськогосподарських агроформувань, 2012–2016 рр.

Назва підприємства	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016/2012, (+/-)
ПАТ «Авангард»	6,3	6,1	-1,9	2,0	6,0	-0,3
ПАТ «Агротон»	27,0	32,8	-1,9	60,6	3,0	-24,0
ТОВ «Агротрейд»	4,3	10,8	-7,9	27,5	20,1	15,8
ТОВ «Кернел»	8,8	21,4	-19,9	17,7	6,6	-2,2
ТОВ «ІМК»	10,2	11,8	-5,8	12,8	7,6	-2,6

Джерело: розраховано автором за звітністю агроформувань [6–10]

взагалі мав від'ємне значення, що свідчить про деструктивні процеси в організації.

Діяльність ТОВ «Агротрейд» відзначається зростанням терміну окупності активів компанії. За період дослідження термін окупності активів збільшився на 15,8 років та становив у 2016 р. 20,1 років. Найменше значення показника окупності було зафіксовано в 2012 р. – 4,3 роки. Але порівняно з 2015 р. термін окупності зменшився на 7,4 роки, що є позитивним для компанії та говорить про ефективність її діяльності.

Термін окупності активів ТОВ «Кернел» має тенденцію до зменшення та становить у 2016 р. 6,6 років, а в 2012 р. термін окупності активів становив 8,8 років, що на 2,2 роки більше. Можемо стверджувати, що діяльність ТОВ «Кернел» є ефективною.

За досліджуваний період термін окупності активів у ТОВ «ІМК» зменшився на 2,6 років та становив у 2016 р. 7,6 років. З 2012 р. по 2015 р. спостерігається негативна тенденція до зростання терміну окупності активів агроформувань, що говорить про зменшення ефективності роботи компанії, але різке зростання терміну окупності в 2016 р. свідчить про його покращення. Але значення показників терміну окупності відповідають розмірам підприємства, тому вони є прийнятними для досить високого рівня функціонування компанії.

Рентабельність необоротних активів показує здатність компанії забезпечувати достатній обсяг річного прибутку по відношенню до середньорічної вартості основних засобів компанії. Чим вище показник рентабельності необоротних активів, тим ефективніше використовуються основні кошти компанії.

Діяльність ПАТ «Авангард» характеризується зменшенням рентабельності необоротних активів за досліджуваний період на 4,46 п. в. що становила у 2016 р. 23,65% (найнижче значення показника за весь період дослідження).

Найвищий показник рентабельності необоротних активів був зафіксований у 2015 р. та становив 78,64%. З 2012 р. по 2014 р. компанія мала негативну тенденцію до зменшення показника рентабельності необоротних активів, але з 2014 р. по 2015 р. вона зросла, а потім знову

зменшилась у 2016 р. порівняно з 2015 р. на 54,99 п. в.. Отримане значення показника в періоді негативно характеризується, але якщо розглядати саме значення коефіцієнта у 2016 році, то можна побачити, що його значення відповідає нормам та свідчить про ефективність використання необоротних коштів компанії.

Рентабельність необоротних активів ПАТ «Агротон» за досліджуваний період зросла на 157,52 п. в. та становила у 2016 р. 165,42%, це найвище значення коефіцієнта за весь період дослідження, що говорить про ефективність використання господарських засобів компанії. Найнижче значення показника рентабельності необоротних активів було у 2013 р. та становило 5,9%.

Значне зниження рентабельності необоротних активів демонструє діяльність ТОВ «Агротрейд». За досліджуваний період коефіцієнт зменшився на 46,6 п. в. та становив у 2016 р. 9,9%. Найнижче значення показника компанія отримала у 2015 р., де коефіцієнт становив 7,47%, якщо не враховувати 2014 рік, який був збитковим (рентабельність була від'ємна та становила -29,17%). Хоча спостерігається негативна тенденція за період дослідження, показник рентабельності необоротних активів завжди знаходиться в позитивному значенні в кожному році досліджуваного періоду, не враховуючи 2014 р.

Слід відзначити позитивну тенденцію до зростання показника рентабельності необоротних активів в ТОВ «Кернел». За досліджуваний період 2012–2016 рр. рентабельність необоротних активів зросла на 4,49 п. в. та становила у 2016 р. 28,43%. З 2012 р. по 2014 р. спостерігається негативна тенденція до зменшення показника рентабельності необоротних активів, з 2014 р. по 2016 р. тенденція набуває позитивних результатів до збільшення досліджуваного показника.

У 2014 р. рентабельність необоротних активів в ПАТ «Агротон», ТОВ «Кернел» та ТОВ «ІМК» має від'ємне значення. Головною причиною цього є збитковість компаній у 2014 р. в результаті складних економічних умов у країні.

Рентабельність необоротних активів ТОВ «ІМК» за досліджуваний період зросла на

Таблиця 5

Рентабельність необоротних активів сільськогосподарських компаній України, 2012–2016 рр., %

Назва підприємства	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016/2012, (+/-)
ПАТ «Авангард»	28,11	26,00	-85,94	78,64	23,65	-4,46
ПАТ «Агротон»	7,90	5,90	-135,19	5,44	165,42	157,52
ТОВ «Агротрейд»	56,50	27,20	-29,17	7,47	9,90	-46,60
ТОВ «Кернел»	23,94	9,26	-9,27	10,31	28,43	4,49
ТОВ «ІМК»	18,48	17,09	-37,05	16,35	26,84	8,36

Джерело: розраховано автором за звітністю агроформувань [6–10]

8,36 п. в. та становила у 2016 р. 26,84%. З 2013 р. спостерігалась позитивна тенденція зростання рентабельності необоротних активів без урахування кризових явищ 2014 р.

Важливим показником ефективності господарської діяльності компанії є термін окупності необоротних активів. Термін окупності необоротних активів показує, за який період будуть компенсовані чистим прибутком інвестовані в необоротні активи кошти, тобто за який термін окупляться всі основні засоби, капітальні інвестиції, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, інші необоротні активи підприємства з урахуванням досягнутого їх рівня рентабельності за аналізований період.

Діяльність ПАТ «Авангард» характеризується зростанням терміну окупності за досліджуваний період 2012–2016 рр. на 0,7 років та становила у 2016 р. 4,2 роки. Найменший термін окупності був зафіксований у 2015 р., а саме 1,3 роки. Термін окупності у 2016 р. відповідає нормативним значенням з урахуванням розмірів досліджуваної сільськогосподарської компанії.

Термін окупності необоротних активів ПАТ «Агротон» зменшився на 12,1 роки за досліджуваний період 2012–2016 рр. У 2012 р. термін окупності становив 12,7 років, в 2013 р. – 16,9 років, в 2015 р. – 18,4 років, а в 2016 р. спостерігається різке зменшення терміну окупності необоротних активів. Таке зменшення свідчить про швидку окупність інвестованих коштів в необоротні активи компанії та високу ефективність господарської діяльності.

За досліджуваний період ТОВ «Агротрейд» термін окупності необоротних активів компанії збільшився на 8,3 роки та становив у 2016 р. 10,1 роки. Найвищий термін окупності був зафіксований у 2015 р., а саме 13,4 років. Найнижче значення показника було зафіксовано у 2012 р. та становило 1,8 років. Загалом можемо говорити про ефективність використання необоротних активів компанії, адже в період дослідження термін окупності був досить низьким з урахуванням великих розмірів досліджуваного агрохолдингу.

Позитивну тенденцію до зменшення терміну окупності необоротних активів має ТОВ «Кер-

нел». За досліджуваний період 2012–2016 рр. термін окупності зменшився на 0,7 років. У 2016 р. термін окупності необоротних активів становив 3,5 років, але порівняно з 2015 р. термін окупності ще більше зменшився, а саме на 6,2 роки. Терміни окупності в кожному з досліджуваних років свідчать про ефективність використання необоротних активів компанії.

Також слід відзначити позитивну тенденцію до зменшення терміну окупності у ТОВ «ІМК». У 2016 р. термін окупності становив 3,7 роки, що є досить позитивним показником ефективності господарської діяльності компанії.

Виклад основного матеріалу дослідження. В роботі проведено аналіз рентабельності українських агрохолдингів. В контексті управління підприємством проведений аналіз рентабельності сприятиме підвищенню ефективності ведення бізнесу шляхом контролю та оптимізації вищезазначених показників. Також було встановлено, що всі аналізовані агрохолдинги є рентабельними.

Рентабельність активів українських агрохолдингів за досліджуваний період 2012–2016 рр. має тенденцію до зростання, що є позитивним для аграрних компаній та говорить про ефективність використання їх активів для формування прибутку.

Терміни окупності активів компаній відповідають їх розмірам, а отже, можна говорити про постійне зростання ефективності роботи сільськогосподарських агроформувань за досліджуваний період 2012–2016 рр., що дає змогу говорити про гарні перспективи їх подальшого розвитку.

Більшість досліджуваних сільськогосподарських компаній має позитивну тенденцію до зростання рентабельності господарських засобів за період 2012–2016 рр. Слід відзначити досить високі показники рентабельності необоротних активів по кожному з досліджуваних років. Термін окупності необоротних активів за період дослідження 2012–2016 рр. зменшився та становив оптимальну кількість років, необхідних для окупності інвестованих коштів в необоротні активи компаній. Загалом можемо стверджувати, що досліджувані агрохолдинги мають досить високий рівень прибутковості.

Таблиця 6

Термін окупності необоротних активів сільськогосподарських компаній України, 2012–2016 рр.

Назва підприємства	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2016 р.	Відхилення 2016/2012, (+/-)
ПАТ «Авангард»	3,6	3,8	-1,2	1,3	4,2	0,7
ПАТ «Агротон»	12,7	16,9	-0,7	18,4	0,6	-12,1
ТОВ «Агротрейд»	1,8	3,7	-3,4	13,4	10,1	8,3
ТОВ «Кернел»	4,2	10,8	-10,8	9,7	3,5	-0,7
ТОВ «ІМК»	5,4	5,9	-2,7	6,1	3,7	-1,7

Джерело: розраховано автором за звітністю агроформувань [6–10]

Список використаних джерел:

1. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: [навч. посіб.] / Н.В. Тарасенко. – Львів: Новий світ – 2000, 2004. – 342 с.
2. Шеремет А.Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности / А.Д. Шеремет. – М.: ИНФРА-М, 2006. – 415 с.
3. Бланк И.А. Управление активами / И.А. Бланк. – К.: Ника-Центр; Эльга, 2002. – 720 с.
4. Шляга О.В. Прибуток та рентабельність як показники ефективності виробництва / О.В. Шляга [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zgia.zp.ua/gazeta/evzdia_8_075.pdf.
5. Карпенко Л.М. Методичний інструментарій до аналізу показників рентабельності підприємства / Л.М. Карпенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/1264>.
6. Офіційний сайт компанії ПАТ «Авангард» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://avangard.co.ua>.
7. Офіційний сайт компанії ПАТ «Агротон» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agroton.com.ua/ru>.
8. Офіційний сайт компанії ТОВ «Агротрейд» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agrotrade.ua/ru>.
9. Офіційний сайт компанії ПАТ «Кернел» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kernel.ua>.
10. Офіційний сайт компанії ПАТ «Індустріальна молочна компанія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imcagro.com.ua/ru>.

Melnyk M.I.

ANALYSIS OF THE PROFITABILITY OF AGROHOLDINGS OF UKRAINE AND THE RESERVES OF THEIR INCREASING

The profitability of the company demonstrates its compliance with the market environment, that is, its ability to meet the needs of consumers and at the same time generate profits for owners, shareholders and potential investors. Indicators of profitability reflect the result of economic activity and using as instruments of investment, commodity, pricing policy, etc. Analytical evaluation of profitability indicators allows the company's management to identify not only a large number of business development trends, but also mistakes in its implementation and profit growth reserves, which will ultimately lead to an increase in the competitiveness of the enterprise.

Profitability of Ukrainian agroholdings assets for the period of 2012–2016 has a tendency to increase, which is positive for agrarian companies and speaks about the efficiency of using their assets to generate profits. The payback periods of companies' assets correspond to their size, and therefore, we can testify to the steady growth of the efficiency of agricultural agroformations in the period of 2012–2016, which allows us to talk about good prospects for their further development. Most of the Ukrainian agricultural companies have a positive tendency to increase the profitability of economic funds for the period of 2012–2016. It should be noted quite high indicators of profitability of non-current assets for each of the years studied. The payback period of non-current assets during the 2012–2016 research periods decreased and was the optimal number of years required to pay off the invested funds in non-current assets of companies. In general, we can assert that the investigated agroholdings have a rather high level of profitability.

Key words: profitability, assets, agroholdings, investment attractiveness, payback period, net profit.